

FIIA 7/2012

COMMENT

Sean Roberts

Tutkija

Ulkopoliittinen instituutti

Suomenkielinen käännös: Tuomas Kortteinen

Putinin ensimmäiset sata päivää presidenttinä kiristävät ruuveja Venäjällä

Sovittelevasti presidenttikautensa päättäneeseen Dmitri Medvedeviin verrattuna Vladimir Putinin asenne presidenttinä vaikuttaa uhmakkaalta. Putinin hallinnon itsevarmat siirrot järjestyksen palauttamiseksi peittävät kuitenkin alleen pelon uusista protesteista ja mahdollisesta värivallankumouksesta syksyn kunnallisvaalien alla.

Venäjän viimeisimmässä protestiaallossa Putinin virkaanastujaisten aikaan toukokuun 6. ja 7. päivänä jopa 20 000 ihmistä lähti Moskovan kaduille. Sen jälkimainingit tuntuvat Venäjällä yhä: poliisi jatkaa mielenosoittajien kuulustelua ja kiinniottoa. Memorial-ihmisoikeusjärjestö puolestaan julisti 13 kiinniottettua ”poliittiseksi vangeiksi” heidän pidätyksensä ”selkeän poliittisen luonteen” perusteella. Paljon huomiota saaneet punkyhtye *Pussy Riotin* ja kavalluksesta syytetyn poliittisen aktivistin Aleksei Navalnyin oikeusjutut osoittavat, että viranomaiset ovat valmiita käyttämään pelottelua ja pakkovaltaa yrityksissään hiljentää eriäviä mielipiteitä.

Mielenosoittajien rankaisemisen rinnalla on kuitenkin nähtävissä myös kiihkeitä yrityksiä vahvistaa vallan vertikaalia lainsäädännön keinoin ennen syksyn vaaleja. Toukokuun 7. päivän jälkeen Yhtenäisen Venäjän johtama duuma on pannut alulle uusia mielipiteenvapautta rajoittavia lakialoitteita. Näihin lukeutuu uusia internetin käytön rajoituksia, herjauksen palauttaminen rikoslakiin ja joukko muutoksia vuoden 2004 mielenosoituksia koskevaan lainsäädäntöön. Kesäkuun 9. päivänä voimaan astuneet muutokset sisältävät myös huomattavia sakkoja mielen-

osoitusten järjestäjille ja osallistujille: osallistumisesta voidaan antaa 7 000 euron ja järjestämisestä jopa 25 000 euron sakko.

Lisäksi Kreml on tiukentanut kansalaisjärjestöjen valvontaa. Heinäkuun 13. päivänä duuma hyväksyi lain, jonka tarkoituksena on selkeyttää yleishyödyllisten yhteisöjen rahoituspohjaa. Käytännössä laki luo uuden ”ulko- maisten agenttien” kategorian niille kansalaisjärjestöille, jotka osallistuvat ”poliittiseen toimintaan” ja saavat rahoitusta ulkomailta. Nimellisesti lainsäädäntö ei näytä vaikuttavan kansalaisjärjestöjen arkeen, sillä jo vuoden 2006 laki on velvoittanut järjestöt avaamaan rahoitustaan viranomaisille. Lisäksi uuden lain puolustajat ovat alttiita huomauttamaan, että Yhdysvaltojen vastaava vuonna 1938 säädetty *Foreign Agents Registration Act* on vaatimuksiltaan vieläkin ankarampi. Englanninkielinen termi ”foreign agent” voidaan tosin ymmärtää neutraalisti ulkomaisena toimijana tai vieraan vallan edustajana, kun taas venäjän kielen vastaava ilmaisu viittaa selkeämmin ja pahaenteisemmin ulkomaiseen vakoojaan. Jos Kreml onnistuu horjuttamaan vieraiden valtojen juonitteluilla pelotellun ja vakoojavimman keskellä kasvaneen venäläisen suuren

yleisön uskoa vaihtoehtoihin tietolähteisiin, vallanpitäjien asema vahvistuu entisestään.

”Ulkomaisia agentteja” koskeva laki on kuitenkin vain yksi useista kansalaisyhteiskuntaan vaikuttavista kehitysaskeleista, jotka ovat seuranneet Putinin toukokuista virkaanastumista. Presidentin tukena kotimaan politiikkaa valvova Vjatšeslav Volodin on sotkeutunut konfliktiin presidenttiä kansalaisyhteiskunta- ja ihmisoikeuskysymyksissä neuvovan valiokunnan kanssa. Suurin kiistakysymys koskee Volodin toukokuussa 2012 tekemää ehdotusta, jonka mukaan valiokunnan jäsenet tulisi valita verkkovaaleilla. Vaikka ehdotus näyttää sopivan hyvin yhteen Putinin vaalikampanjassaan ajamiensa sähköisen hallinnon ja suoran demokratian periaatteiden kanssa, joukko valiokunnan jäseniä on esittänyt huolensa siitä, että kyseessä olisi vain huonosti verhoitettu yritys puhdistaa valiokunta Kremlin kriitikoista. Vuonna 2001 Putinin aloitteesta luotu valiokunta ei ole aina ollut presidentin kanssa samaa mieltä. Niinpä ei ole yllättävää, että valiokunnan 38 jäsenestä 13 on sanonut itsensä irti toukokuun jälkeen. Monet irtisanoutuneista ovat vedonneet haluttomuuteensa työskennellä uudestaan virkaastuvan presidentin kanssa.

Ulkopoliittinen
instituutti
Kruunuvuorenkatu 4
PL 400
00161 Helsinki
Puhelin
(09) 432 7000
Fax
(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

Ehkäpä kaikkein kummastuttavin puoli viimeaikaisessa ruuvi-en kiristämisessä on ollut se, että se vahvistaa jo valmiiksi kattavin toimintaedellytyksin varustetun virkavallan asemaa hyvin vähän. Viranomaisten tapa kiirehtiä myöhempiä muutoksia kaipaavia lakiraakileita parlamentin läpi viestii enemmän viranomaisten omasta paniikista. Mielenosoituksia koskeva lainsäädäntö on hyvä esimerkki. Vaikka ”Venäjä ilman Putinia”-kyltin kantamisesta syytetty Toinen Venäjä -liikkeen aktiivi saikin kesäkuussa 2000 ruplan sakot teostaan, lain laajamittainen toimeenpano massatapahtumissa ja sen yhteensopivuus Venäjän perustuslain sekä kokoontumisvapauden kanssa ovat edelleen merkittäviä kysymyksiä.

Kaikki tämä herättää kysymyksen siitä, miksi lakialoitteita hoputetaan duuman läpi samalla kun Venäjän protestiliikkeen vauhti näyttää kesälomien myötä hidastuvan. Jos ei oteta huomioon Putinin halua näyttää nopeasti kaapin paikkaa, uudistukset osoittavat viranomaisten valmistautuvan aiempaa vakavampien protestien aaltoon ensi syksynä ja sen jälkeen. Epävakautta ei välttämättä aiheuta vaalien jälkeisiin protesteihin osallistuneiden mielenosoittajien joukko vaan kansan levottomuus, joka lisääntyy talousvaikeuksien

pahetessa ja kuluttajahintojen noustessa. On myös kiinnostavaa, että kesäinen into vahvistaa opposition vastaista lainsäädäntöä osuu yksin asumisen ja kunnallisten palvelujen hinnannostopäätöksen kanssa.

Vaikka lakimuutosten tarkoitus on vahvistaa viranomaisten asemaa, muutoksilla voi olla päinvastainen vaikutus. Edellisen kerran Kreml harkitsi yhtä tiukasti mielenosoituksia rajoittavan lainsäädännön läpivientiä vuosina 2003 ja 2004. Silloin laajalti kiertäneet huhut kertoivat suunnitelmista kieltää mielenosoitukset hallintorakennusten ulkopuolella, mutta ajatus hylättiin median esittämien kritiikin ja kansalaisten negatiivisten reaktioiden vuoksi. Venäläisen yhteiskunnan ei katsottu olevan valmis aiempaa ankarampiin mielenosoittamista rajoittaviin lakeihin. Puolen viime vuoden tapahtumien perusteella näyttää siltä, että yhteiskunta ei ole siihen valmis nytkään. Lisäksi tyytymättömyyden ilmaistun mahdollistavien kanavien tukkiminen voi osoittautua Venäjän johdolle vaaralliseksi.